

Hogy az erdősítésnél ezen zömökebb, s jobb csemetékkel befektetett tőke meghozza-e a megfelelő kamattöbbletet, ugy a fogamzással, mint az erőteljesebb növekedéssel, gondos kísérleti megfigyelésekkel volna eldöntendő.

A ritkításra fordított kat. holdankénti költség a csemeteszedésnél szükséges kevesebb munkában megterül.

Fentiekből még biztosan követendő irányt megjelölni korainak tartom. A ritkításnak kisebb-nagyobb foku kísérletképen való többszöri foganatosításával azonban meg lehetne állapítani, mily mértékben alkalmazandó ez az eljárás, hogy erdősítésre legalkalmasabb csemete a lehető legnagyobb számban legyen nevelhető.

A ritkított területen nevelt, s ebből tárgyalt I-ső és II-od osztályu csemete igen kitűnő volt erdősítésre; ezek számát 20—25°/o-kal fokozni azonban még a minőség rovására is kívánatosnak találnám.

A bécsi nemzetközi vadászati kiállításról.

Minden vadászember tekintete, vágyódása az idén a büszke császárváros felé irányul, amelyben Ausztria császárnak, a mi királyunknak 80. születésnapja alkalmából nemzetközi vadászati kiállítást rendeztek, ezzel hódolván az agg uralkodónak, aki magas korával daczolva, még mindig forgatja a fiatal kora óta kedvelt fegyvert és a vadászat örömeiben ma is kedvét leli.

Ez az első *nemzetközi* vadászati kiállítás és az első kísérlet arra, hogy egymagában a vadászatra s a vele legszorosabb kapcsolatban álló iparágakra szoritkozzék a kiállítás. Eddig a vadászat a kiállításokon mindig a mező- és erdőgazdasággal kapcsolatosan szerepelt, ez az első eset, hogy mintegy szülőitől elszakadva, önmagában próbálkozik egy kiállítás kereteit kitölteni, még pedig éppen a bécsi Prater nyújtotta igen tág keretben.

Hogy ez mennyire sikerült, majd meglátjuk.

T. olvasóink közül bizonyára sokan saját tapasztalásból ismerik már a kiállítást, mások ezentul fogják meglátogatni s így saját ítéletet alkothatnak róla. Leírásunk tehát leginkább azoknak szól, akiknek nincs alkalmuk a kiállítást felkeresni; célja azonban az

is, hogy a kiállítást néhány általános szempontból bírálat tárgyává tegyük.

A kiállítás a bécsi Praterben az 1873-ban épült rotunda körül csoportosul. Az északi kapun a kiállítás területére lépve, mindjárt szembeötlik az a kiállítási épület, amely bennünket elsősorban érdekel: a magyar vadászkastély. Ebben megtaláljuk mindazt, amit Magyarország kiállított, a többi pavillonban — Frigyes főherceg és Hohenlohe Kraft herceg házáitól eltekintve — magyar kiállítási tárgyat nem találunk.

A magyar pavillon, amely a kiállítás leglátogatottabb épülete, a kiállítási tó partjához közel épült Fischer József műépítész tervei szerint. Cyklopsz-fal utánzatából készült földszintre könnyedebb szerkezetű emelet következik, amelyet vörös színű, egy kimagasló és több kisebb toronnyal bíró tetőzet zár le. A főkapu mellett két medvének szoborműve fogadja a látogatót.

Az épület közepét üvegtetővel borított udvar foglalja el, amelyben Magyarország vadászható állatai vannak kiállítva biológiai csoportozatokban. Az állatok Rozsonovszky Frigyes ismert preparátor művei, míg a táj Spannraft Ágoston festő tervei szerint készült. Ezen a biológiai kiállításon áthaladva, egy alaguton át a mestersegesen világított diorámákhoz jutunk; ezek hangulatos kivitelben a következő jellegzetes jeleneteket idézik föl előttünk hazánk állatvilágából: 1. az Alföldön delelő tuzokescsalád; 2. hajnali siketfajddürgés, a néző felé közeledő medvével, ami kissé halmozott összeállítás és a figyelem megoszlására vezet; 3. küzdő szarvasok körülálló szarvastehenekkel; 4. nyírfajdkakasok küzdelme; a figyelmet itt is elvonja egy, az előtérben leselkedő hiúz; 5. szlavoniai tölgyesnek jégborította alján éjjel farkasok üvöltenek.

A magunk részéről előnyt adunk az oly diorámáknak, melyek minden halmozástól menten egy-egy állatfajt mutatnak be természetes környezetében. Különösen a síkságon élő vadfélék mutatathatók be legczélszerűbben ekként, amidőn a mérhetetlen Alföld illuzióját kell a szemlélőben felkelteni, ami nem lehetséges, ha néhány lépésre már a hegységi panoráma zavarja a képzeletet. A vadfélék halmozásának csak a vízi vadnál ismerjük el a jogosultságát, minden más esetben igen könnyen az erőltetett egybeállítás benyomását nyerjük.

A magyar vadászcastély nappali világításu nagy biológiai csoport minden szépsége mellett szintén abban a hibában szenved, hogy az előtere kissé zsufolt és itt pl. vízi állatokat és agaraktól hajszolt nyulat látunk, amelyek a háttérben közvetlen közelben emelkedő hegyekkel és a rajtuk legelésző zergékkel nem harmonizálnak. Teljes képet egy ország vadászható állatvilágáról, amidőn oly óriási ellentéteket kell felölelni, aránylag szűk helyen adni nem lehet. Ezért részünkről főként az Alföld és dombvidék állatvilágát inkább diorámaszerűen vélnők bemutatandónak, de úgy véljük, hogy a hegyvidéki fajok is jobban érvényesülnek így, amidőn a művész ecsetjének az illuziót keltő környezet elővárszolásában térbelileg nincsenek oly korlátok szabva, mint a sziklákat utánzó gipsz- és masé-munkásnak.

Mindez azonban csupán egyszerű nézetnyilvánítás és mitsem akar levonni abból az elismerésből, ami a magyar kiállítás rendezőit a kiállításnak ezért a részéért is kétségtelenül illeti. Aligha csalódunk, ha a jó bécsiek és a kiállítás vendégei általában, a magyar kiállításnak éppen ezért a részéért keresik fel oly feltűnő sűrűn — politikai meggyőződésüket szegre akasztva — a magyar kiállítást.

A kiállítási épület halljában és a szomszédos teremben iparművészeti termékeket találunk, amelyek azonban nélkülözik a vadászati vonatkozást. Egyebekben a vadászattal kapcsolatos magyar ipart sajnosan nélkülözzük kiállításunkban. Ezen a téren még majdnem teljesen reá vagyunk utalva az importra. A fegyver- és gépgyárrészvénytársaság vadászfegyverei és egy-két más hazai eredetű ipartárgy ezen a tényen keveset változtat.

A halltól jobbra a harmadik terem magyar vadászok exotikus és sarkvidéki vadászszákmányait tartalmazza.

A történelmi vadászat termében a Nemzeti Múzeum, néhány vidéki intézet, főuraink és mások tulajdonában levő érdekes régi fegyverek, puskaporszaruk és egyéb vadászati eszközök kerültek kiállításra. A terem falát Vörös Zoltánnak a „Rege a csodaszarvasról“ című ötosztásu képe díszíti, amely mintegy a Hubertus legendának ősmagyar pogánykori változata.

A történelmi vadászathoz csatlakozik Nadler Róbert vadászszobája, főként butoriparunk termékeivel.

Az emeletre menve, elsőnek Ő Felsége a király gödöllői vadászatainak emléktárgyait látjuk összegyűjtve. A boldogult Erzsébet királyné életében tartott vadászatok ábrázoló festmények és vadásztrófeák kötik le figyelmissé.

Az emeleti helyiségekben találtak helyet nagyobb uradalmaink kiállításai is, így József főherceg kistapolcsányi uradalmáé, a Coburg hercegi uradalmaké stb. Feltűntek nekünk a Festetich Tassilo gróf keszthelyi uradalma által kiállított igen erős szarvasagancsok. Igaz, hogy — ha jól emlékszünk — mintegy 25—30 év előtt zsákmányul ejtett példányokról valók.

Az emeleten van az erdészeti főiskola és az erdőőri szakiskolák kiállítása, amely igen gazdag mindenféle kisebbített méretű szemléltető mintákban.

Pausinger Károly m. kir. főerdőmérnök a boldogult Rudolf trónörökös egykori híres görgényi vadászataira vonatkozó számos emléktárgyat állított ki.

A kiállítás rendezésének érdeme ismét *Földi* János m. kir. főerdőtanácsosé. E téren való kiváló jártassága annyira közismert a korábbi kiállításokról, hogy olvasóink előtt külön kiemelésre alig szorul. Valóságos specialistája ő a kiállítások rendezésének, aki újabban — a különféle kiállítások halmozódása következtében — majdnem kizárólag e téren működik. A kiállítás előkészítésében és rendezésében azonban igen lényeges működést fejtett ki *Clement* Károly m. kir. erdőmérnök is, valamint a rendezés későbbi szakában *Pfeiffer* Gyula m. kir. főerdőmérnök.

Néhány szót még a kiállítási katalógusnak szentelünk. Általában a magyar nyelv szempontjából sajnálattal tapasztaltuk ebben is azt a vadászati irodalmunkban újabb időben elharapódzott helytelenséget, amely *vad* helyett minduntalan *vadakról* szól. A vad mint gyűjtőfogalom tudunkkal és nyelvérzékünk szerint nem alkalmazható többes számban. A magyar ember nem *üz vadakat*, ami alatt valamely Cooper-elbeszélés vad embereit érthetjük, de vadászható állatot nem. Nem beszélhetünk pl. *szörmés vadakról*, hanem csupán szörmés *vadról* stb.

A katalógust *Bolyki* Miklósnak „A vadászat multja Magyarországon” című leírása nyitja meg. Érdekes összefoglaló képet ad ez a közlemény a magyar vadászat multjáról. Az Árpád-házbeli,

anjoukori királyok, Mátyás az igazságos egyaránt szivesen hódoltak a vadászat örömeinek, de sűrűn rándult át e célból némelyik Habsburg-házbeli uralkodó is Magyarország területére. A vadászati módok közül a lóháton való vadászat divott legrégebben, kutyával vagy sólyommal, csak későn honosodott meg a vadnak ponyvák közé való terelése és ily módon való elejtése. Apró vadra tompa nyilakkal vadásztak elődeink, Erdélyben még a XVII. században is.

A vadászat jelenével *Sugár* Károly foglalkozik a katalógus következő közleményében. Főérdekessége ennek a közleménynek az a kísérlet, hogy a hazai vadászat közgazdasági jelentősége számokban kifejeztessék. Ez a dicséretes szándék a vadászati statisztika mai, nemcsak nálunk, de a nyugati államokban is kezdetleges állapota mellett teljesen meg nem valósítható. A vadászat jelentősége és gazdasági szerepe tehát illusztrálható, de ma még nem tartunk ott, hogy közgazdasági mérlege számokban kifejezhető volna. Több ily kísérletet láttunk már, de valamennyinek az volt a közös vonása, hogy csupán a vadászat aktiváit könyvelte, a passzívák, mint pl. a vadtenyésztés tulhajtásával járó károsítások pénzértéke, a vadászatra fordított költségek, a vadkártérítés stb. figyelmen kívül maradtak.

Ebből a szempontból tehát *Sugár* adatai sem fogják a közgazdát kielégíteni, bár az olvasó a szorgalommal egybegyűjtött és tömören csoportosított adatokat tetszéssel fogadja. Van azonban e statisztikai adatok között több olyan, amelyet megjegyzés nélkül nem hagyhatunk s amely a maga nyers összegében határozottan megtevesztően hat. Statisztikánk nem tesz különbséget vadászfegyver és katonai fegyver, vadásztöltény és katonai töltény között. Ez a hiánya statisztikánknak a katalógusban figyelmen kívül maradt s így vadászati fegyver- és felszerelési iparunkat teljesen téves színben feltüntető adatok foglaltatnak benne. Így pl. a kivitel tárgyalásánál a kézi lőfegyverek kivitele 1893—1909. évekre vonatkoztatva évi 183.300 K-tól (1907) 2,271.100 K-ig (1909) emelkedő összegekben, összesen pedig 17 évre 10,018.400 K-ban van kimutatva. Sajnos, a puskaműves mesterség hazánkban nem oly virágzó iparág, hogy ekkora összegű kivitele, sőt hogy egyáltalában számottevő kivitele volna. Alig csalódunk tehát, ha a kézi lőfegyverek kivitele címén felsorolt összegeket a vadászat vagyon-

lapjáról töröljük és a magyar fegyvergyár katonai fegyverosztálya javára írjuk át.

Hasonlóan vagyunk a kész (töltött) töltényekkel. Roppant hullámzó tételek, aszerint, amint tölténygyáraink külföldi katonai rendelésekkel el voltak látva, vagy nem. Így pl. a kivitel ebben a cikkben 1906-ban 10,659.456 K, 1907-ben már csak 69.600 K. Szóval az ily czimen 17 évi kivitelként kimutatott 36,729.641 K-t is javarészt törölnünk kell, annál is inkább, mert készen töltött töltényt vadászati célokra (a golyós fegyverek töltényeitől eltekintve) nálunk gyárilag még nem készítenek. Ha pedig az üres töltényhüvelyek statisztikáját nézzük, úgy a messze tulnyomó behozatal rögtön szemünkbe ötlük.

A statisztikai adatokat tehát komoly figyelemre számot tartó és több nyelven kiadott közgazdasági tanulmányban csak kellő óvatossággal szabad felhasználnunk.

Érdekesek a vadászati bérjövedelemre vonatkozó adatok. A vadászati törvény értelmében bérbeadás útján értékesített községi és közbirtokossági területek és a 200 holdnál kisebb földbirtok 276 millió kat. holdat tesz ki Magyarországon és bérjövedeleme 1908-ban kereken 22 millió K-t tett ki, vagyis holdanként mintegy 7 fillért. A magyar állam tulajdonát képező, részben pedig a kormány fenhatósága alá tartozó vadászterületek kiterjedése 24 millió hold, jövedeleme 1908-ban 222.160 K-val, holdanként 9 fillér. Mindez nyers jövedelem, amelyből a kiadások még levonandók.

Az önállóan kezelt magángazdaságok területe 188 millió hold, amelynek vadászat utáni jövedelmét *Sugár* évenként és holdanként 20 fillérre, tehát összesen 376 millió koronára teszi. Bár ez az adat felvételeken nem alapszik, mégis nem akarjuk kétségbevonni, ha nyers és nem tiszta jövedelemről van szó, ami a leírásból csak közvetve következtethető.

Ellenben határozottan tévedés volna általánosabb értelemben elfogadni a szerzőnek azt az állítását, hogy egyes „uradalmaknál házi kezelés mellett a vadászat évenként és holdanként 5—10, sőt 15 koronát jövedelmez“.

Egyes 100—200 holdas fáczánosok, különösen ha tulajdonosuk eleven vad eladásával is foglalkozik, kiválóan jó években hozhatnak ily jövedelmet, nagyobb kiterjedésű uradalmak azonban ezt

sem apróvaddal, sem fővaddal el nem érhetik, még ha tisztán üzletszerű is a vadászat kezelése. Ellenkezőleg: vadászterületeink legnagyobb részén — ott is, ahol a vadászat kezelése kiváló kezekben van — a vadászat pénzügyi mérlege erősen passzív. Nyilvánvaló, hogy a szerző is csak egyes kiemelkedő kivételekre gondolt, mert a magánkézben lévő vadászterületek átlagos évi (nyers) jövedelmét máskülönben 20 filléرنél bizonyára többre tette volna.

Elismeréssel kell konstatálnunk, hogy a katalógus nem tér napirendre a fővad tulszaporodásából származó bajok felett, sőt azokat igen találóan jellemzi. Hogy számszerint a vadászat közgazdasági mérlegének teherlapjára nem írja azokat, azt rossz néven nem vehetjük, hiszen erre nézve a külföldi irodalom sem nyújt még példát.

Az ismertetés ezeken kívül az orvvadászattal, a vadászati védegylettel, a vadásztársaságokkal, a vadaskertekkel és fácánosokkal, a kincstári erdők vadászatának jelenlegi értékesítési módjával, a madárvédelemmel és a vadászati szakoktatással is foglalkozik.

Csak ez utóbbira nézve van még megjegyzésünk. A leírás megállapítja, hogy az erdészeti főiskola rendelkezésére álló vadászterületek „a mai kor igényeit már nem képesek kielégíteni, mert — mint azt a főiskolából kikerülő erdőmérnököknek a vadászat irányában megnyilvánuló csekély érdeklődése bizonyítja — ma már nem alkalmasak arra, hogy a vadászat iránti szeretetet bennük felkölteni és velük a vadászat minden ágazatát megismertetni lehessen“.

A Selmezbánya tőszomszédságában a főiskola részére kínáló vadászterületek tényleg nem éppen eszményiek, de viszont a főiskolai oktatás célja nem is lehet az, hogy perfekt vadászokat neveljen.

Erre csak a gyakorlati szolgálat alkalmas és ahol ez ebben a tekintetben megfelelő, ott erdőmérnökeink sem járatlanabbak a vadászat mesterségében, mint külföldi társaik, amint ezt számos vadászati tekintetben jól adminisztrált magánbirtok és az állami birtokoknak az a része bizonyítja, ahol az erdőtisztéknek még van alkalmuk vadászni. De éppen az a baj, hogy az állam szolgálatában álló erdőtisztéknek nagy része a mai rendszer mellett ki van zárva a vadászat örömeiből, vagy csak oly körülmények között vadász-

hatnék, hogy arról inkább lemond. Erre vezethető főként vissza az a helyenként az erdőtisztekre kényszerített közöny a vadászat iránt, amelyről — annak valódi okaira reámutatva — magunk között, hazai szakirodalmunk kereteiben beszélhetünk, amelyet azonban nézetünk szerint nem szabad mintegy nemzetközi fórum előtt, a kiállítási katalógus többnyelvű kiadásában felemlíteni, mert ez széles körök előtt meg nem érdemelt ferde világitásban tünteti fel a magyar erdőtisztí kart.

Ámde talán tulságosan el is mélyedtünk a magyar kiállítás katalógusának utvesztőjébe!

Térjünk tehát vissza a kiállításba.

Hazai vonatkozású kiállítást látunk még Frigyes főherceg bellyei, magyaróvári és véglesi uradalmainak, valamint Hohenlohe Kraft herceg külön pavillonjaiban. Előbbi a baranyamegyei parasztházak külsejével bír s legkiválóbb tárgya a Bellye vidéki tájat ábrázoló dioráma szarvasjelenettel. A Hohenlohe-pavillon erősen tagozott, fából készült vadászlak, amelyben szintén a rendkívül hangulatos diorámák, különösen azonban a hatalmas bölényeket ködös havasi tájban bemutató kép ragadta meg figyelmünket. (Moser és Gilhofer diszletfestők művei.)

Ezzel áttérhetünk a külföld vadászati kiállításainak tárgyalására. Vegyük elsősorban az osztrák „birodalmi ház“ (Reichshaus) termeit szemügyre.

Egyszerű elrendezésű, nagy, világos termek, amelyekben a kiállított tárgyak jól érvényesülnek. Az első teremben az állami és alapítványi birtokok kiállítása van: az állami erdők térképei, statisztikai adatok, igen szép tájkép-diapozitívek, kerítésminták stb. Nem valami gazdag, de komoly kiállítás. A további termek mindegyike egy-egy tartomány kiállítását tartalmazza. Bár a vadászat történetének külön pavillonja is van, mégis az osztrák ház termében is erősen kidomborodik a retrospektív jelleg. Látszik, hogy egyes tartományokban a vadászatnak nagy multja van. Különösen Csehország kiállításában nyertük ezt a benyomást s e nagy multnak tudjuk be azt, hogy ott a fejlődés során már a degeneratív jelenségekig jutottak. Ilyennek kell minősítenünk Hohenlohe Schillingsfürst Ernő herceg podiebardi uradalmának azt a kísértét, amely szerint egy kengurufajt, egy antilopot és a struczot

honosította meg. Az állomány 30, 150 és 15 darab. Nem tehetünk róla, talán ósdi felfogás, de mi mindenütt csak a természetől ott őshonos állatfajokat látjuk szívesen a vadászterületeken s különösen az oly messze elűtő fajok tenyésztését tartjuk a tulfejlettség jelenségének.

Felsőausztria, Salzburg kiállításában sok igen szép régi fegyver és butor van, míg Galiczia és Bukovina kiállításában szép állatcsoportok (küzdő szarvasok, farkas, medve) és nagyon kiváló agancsok tűnnek fel. Steiermark kiállítása aránylag szűk teremben vadászkunyhót mutat, mely a mögéje festett szép tájképet teljesen elnyomja.

Ő Felsége *mürzstegi vadászlakát* állította ki, hű ujjraépítésben, az eredeti butorzattal; ebben feltűntek nekünk a gyönyörű fafaragásos képek, a szép havasi fenyőbutorzat, amelyet azonban a király hálózobájában egyszerű vaságy pótol.

A kiállítás osztrák részéhez tartozik még *Schwarzenberg* herceg pavillonja (képek, remek régi fegyverek, részben igen szép régi agancsok), az alsó-ausztriai iparfejlesztés pavillonja és a rotunda nagy iparkiállítása, amely csak igen kis részben német birodalmi. Ez az iparkiállítás nagyméretű és csak igen kis részben vadászati és turisztikai vonatkozása. A női kalapok és fűzők nagy tömegét pl. csak a rossz nyelvek hozhatják a vadászattal összefüggésbe.

Az osztrák *fegyveriparról* is meg kell emlékeznünk, amely a fegyverpavillont majdnem teljesen kitölti. Első helyen áll a közép-termet elfoglaló steyeri fegyvergyár kiállítása; gépfegyvert, automatpisztolyokat, tanulságos fegyverátmetszeteket és vadászati célokra a kedvelt Mannlicher-Schönauer golyós fegyvereket állított ki. Egy termet a ferlachi fegyveripar olcsóbb termékei foglalnak el. Fükert Gusztáv (Weipert, Csehország) ismert kitűnő koronafegyverei mellett ott szerepel továbbá Peterlongo I. (Innsbruck), Novotny I. (Prága), aki a lüttichi Scholberg-cég gyártmányait is kiállította, Kalezky özv. (Bécs) új rendszerű, szilárd csövű kettős golyós fegyverekkel stb.

A német fegyveripar (Brennecke-Leipzig és Sauer & Sohn Suhl) szerényen a rotundában huzódik meg.

Mellesleg mondva azonban a kiállítás legremekebb fegyvereit nem itt, hanem az angol pavillonban láttuk (Holland & Holland gyártmányai).

Bosznia és Hercegovina pavillonjában a diorámák dominálnak. Összesen hat dioráma ábrázolja az annektált tartományok gazdag faunáját: 1. Sziklás vidék zergékkel. Alól farkasok támadnak egy vasba jutott medvét. 2. Bosnyák kovás puskával pokróczból készült ernyő mögül lesi a szirti foglyokat. 3. Keselyük lődögön. 4. Adria partja fókákkal (Pelagius monachus). Ez a fóka-faj néha a Narenta folyóba téved. 5. Vizi vad. 6. Súlyomvadászat. Egyebekben sok a keleti fegyver és szőnyeg.

A *német birodalom háza* (Deutsches Reichshaus) mondhatnókong az ürességtől. A németek ugyancsak nem erőltették meg magukat. Amit kiállítottak, az bár igen értékes anyag, majdnem kizárólag retrospektív jellegű. Régi idők emlékei azok a hatalmas szarvasagancsok, amelyek a német császár, a hesseni és mecklenburgi nagyherceg, a szász király (Moritzburg!) és Arco-Zinneberg gróf gyűjteményeiből valók. 26, 28, sőt 36 végű is akad köztük s ha a jelenkori agancsok közül Montenuovo herceg szálkai 22-ese, amelyet több kiállításunkról ismerünk, vitte el a rekorddíjat, úgy a régebbi trofeák közül határozottan a németeké a pálmalevél. Régi idők emlékének vagyunk hajlandók tartani az előcsarnokban tartott két bölényt is, de ebben tévedünk, mert ezeket II. Vilmos császár lőtte Pless herceg sziléziai birtokain.

A német kiállításához tartozik még az u. n. *bajor ház*. Nem éppen tetszetős külsővel bíró nagy vadászlak a bajor butoripar termékeivel. Egyébképen vadászati vonatkozású tárgyat alig tartalmaz.

Olaszország kiállításában ismét egy dioráma köti le figyelmünket: kőszáli kecskék a piemonti alpokban. Az olaszok hagyományos madárpusztítására csupán egy nagy, 3—4 m hosszú, mintegy 4 cm kaliberű puska emlékeztet, amelyet a lagunákban tanyázó vizi vadra szoktak a csónak orrára erősítve használni. Állítólag 50—60 darab kacsát lönek így egy lövésre.

Az *angol pavillonban* a már említett szép fegyvereken kívül régi képek és exotikus trofeák, mint orrszarvu, elefántagyarok, viziló, oroszlán, tigris, valamint halászszerszámok tűnnek fel. Ehhez egészen hasonló az exotikus vadászat pavillonja.

Kanada kiállításában a hosszú, de vékony szarvasagancsok tűnnek fel, továbbá jávorszarvasok stb.

A *francia pavillon* a st. germaini erdő „La muette“ nevű vadászkastélyának a mása. Főként régi gobelineket és egyéb vadászati vonatkozású műtárgyakat tartalmaz.

A *svéd kiállításon* Stockholm diorámája fogad. A vad közül a jávorszarvas dominál, amely szép példányokban került bemutatásra. Sok a szörmféle, továbbá gyönyörű képek északi vidékekről, butorok, a Sjögren-fegyver stb.

A *norvég kiállítást* a Wiking-hajó, régi fegyverek, több dioráma teszi érdekessé.

Perzsiának is van külön pavillonja, de bizony csak perzsa-szőnyeg van benne, a vadászatnak nyoma sincs.

A *vadászati szakoktatás* kiállítása meglehetősen szegényes; kitömött állatok, állatvédelmi táblák, rovarok, fogak, agancsok fejlődése, rovargyűjtemények, vadtápszerek, fényképek és ehhez hasonlóak láthatók benne.

Igen érdekes a *történeti vadászat* pavillonja. Őskori állatok, cérvus megaceros, ursus spelaeus csontvázai, őskori fegyverek, nyilak, ijjak, lándzsák, művészies kivitelű kovás fegyverek, egyiptomi vadászati vonatkozású rajzok, a vadászatot tárgyaló régi művek mindmegannyian bő anyagot nyújtanak a tanulmányozásra. És mégis hézagos ez a kiállítás is. Csak ha az egyes nemzetek kiállításáiban szétszórt történeti anyag is itt lenne egybegyűjtve és rendszerbe foglalva, nyernénk tökéletes képet a vadászat multjáról.

A *vadászati irodalom és statisztika* pavillonjában többek között szent Hubertus családfája a jelenkorig továbbvezetve, valamint a reávonatkozó régi iratok kötik le érdeklődésünket. A vadlövésre és fogyasztásra vonatkozó számos statisztikai tábla leginkább Ausztriára vonatkozik, úgyszintén a vadászati egyletekről szóló adatok is.

Nem feledkeztek meg arról sem, hogy a vadászat a művészetnek mily háladatos tárgyakat nyújt. Ennek bizonyítéka a *festőművészeti és iparművészeti pavillon*. Előbbiben igaz élvezettel szemléltük a régebbi mesterek műveit. Hamiltontól kezdve Makartig, Pausinger, Dombrowszki és sok más művész bámulatosat teljesített a természet élethű vászonravetésében. Ellenben nem tudtuk, hogy kaczagással vagy borzadálylyal fogadjuk a modern festőművészet

termékeit. Az u. n. Klimt-csoport valóban bosszantó lehetetlenségeket állított ki. Teschner Műnchhausen-képeit még elfogadjuk, de a többi igazán nem érdemli meg, hogy szót vesztegezzünk rájuk.

Az *iparművészeti pavillonokban* a grafikai művészet, az ötvösmesterség, az üveg-, porcellán-, papir- és bőripar és az ékszerészet mutatja be valóban szép készítményeit.

A szabadban *vadaskert* is van, különféle rendszerű kerítésekkel. Szarvas, őz, mufflon, vaddisznó, ragadozó madarak, fácánok láthatók ott.

Külön pavillonja van még a vadértékesítésnek és a szőrme-kereskedelemnek is.

Mindez azonban körülbelül csak a felét tölti be a práterbeli nagy kiállítási területnek, különösen ha figyelembe vesszük, hogy a rotunda belseje kong az ürességtől. A terület másik felét a tömör vendéglő, kávéház és mulatóhely foglalja el. (Lunapark, négerfalu, mozi stb.). A kiállítás egyik főújtját a táplálkozás útjának (Avenue der Ernährung) nevezte el a kiállítás rendezősege, amely bőven gondoskodott a különben elég jó étvágyu vadászközönség táplálkozási és mulatozási vágyának kielégítéséről. Ez ugyan némi csorbát ejt a kiállítás komolyságán, de megfelel Bécs idegenforgalmi érdekeinek.

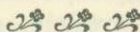
Egészen véve azzal a benyomással hagytuk el a kiállítást, hogy az egyes részletek minden érdekessége mellett s a rendezők hangyaszorgalma dacára, a főurak kastélyaiban még sok, igen sok kiállításra való tárgy rejtőzik s hogy a külföld résztvétele sem teljesen kielégítő. Ennek következtében nem is sikerült a kiállítással a Práter adta nagyon tág kereteket tömör és átnézetes módon betölteni. Mintha az a fáradtság, amely más téren a kiállítók részéről észlelhető s amely a kiállításokat, különösen pedig az általános jellegű kiállításokat költségességük miatt már megelégette, bizonyos mértékig itt is érezhető volna.

A kiállítás azt a célját, hogy a vadászat közgazdasági szerepét kimutassa, csak pozitív irányban teljesíti. A vadászat szép oldalai, haszna bemutatásra került, ellenben teljesen megfeledeztek a vad által okozott s úgy nálunk, mint a külföldön, különösen erdőgazdasági tekintetben, türhetetlenné váló károkról, vagy igen

jól el tudták az erre vonatkozó tárgyakat rejteni. Kerestük ebben a tekintetben legalább a hyloservin és ehhez hasonló óvszerek kiállítását, de erre sem akadtunk reá, mert vagy nincs, vagy legalább lehetőleg szerényen huzódik meg valahol.

A kiállítás tervezetében volt az erdő- és mezőgazdaságnak is külön osztálya. Ez teljesen elmaradt s ezt természetesen is tartjuk. Mint a vadászat függeléke, egy nemzet sem kívánta bemutatni mező- és erdőgazdaságát, még a kiállítást rendező Ausztria sem. Nem is lehetett volna az erdőgazdaságnak ott más szerepe, mint éppen károsodásait bemutatni, de ezzel mintegy ünneprontó lett volna s ily értelmű bemutatkozásából a kiállítás rendezői valószínűleg nem kértek volna.

Ezek a pártatlan közgazdasági szempontból tett megjegyzések azonban nem változtatnak azon, hogy a rajongó vadászember, aki kedvelt multságáért él-hal és a testedző nemes foglalkozás kedvéért szívesen ringatózik közgazdasági tekintetből illuziókban, igen sok szépet és érdekeset lát a bécsi kiállításon, amely a megtekintésre mindenképen érdemes.

Dalmáciai erdei munkások római emlékei időszámításunk első századából.

Irta: Téglás Gábor.

A Traján-oszlop képsorozataiból jól ismerjük az előrehaladó légionáriusok erdőirtásait. Bizonyos, hogy e külön bemutatást érdemlő képek szerint a római hadsereg bevala rendezve az erdőértékesítés műszaki szolgálatára s a modern hadsereg *pionierjainak* megfelelő csapatok rendszeresen ki valának képezve az erdőhasználat műfogásaiban s a fadöntéstől a megmunkálás minden ágában otthonosak valának. A más alkalommal bemutatandó hadjárati példák mellett azonban békeidőben is csakugy továbbfolyt ez a kiképzés és gyakorlatozás. Erről a hadsereg sirkövei szolgáltatják a legmeggyőzőbb dokumentumokat. Akárhányszor t. i. az illető katona rangját, alkalmaztatását nem a szövegben örökíték meg, hanem képes ábrázolással tárják elének.